

T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı

Tarih: 05.06.2024
Sayı: 632

10/1457

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Yabancı öğrenciler meselesi, özellikle son yıllarda bazı illerimizde (Karabük¹, Bolu², Denizli³, Kütahya⁴) yaşanan adli konular (usulsüz öğrenci kayıtları ve usulsüz para karşılığı ikamet izinlerinin verilmesi; rüşvet, resmi belgede sahtecilik, kamu kurum ve kuruluşları vb. tüzel kişiliklerin araç olarak kullanılması; Gabonlu Dina'nın ırkçı erkek şiddetine uğrayarak öldürülmesi vb.) nedeniyle gündeme gelmiş ve belirli il ve üniversitelerde yabancı öğrenci yoğunlaşması kamuoyunun dikkatini çekmiştir. Dolayısıyla üniversitelerimizin yabancı öğrenci kabul kriter ve prosedürleri sorgulanmaya başlanmış ve yükseköğretimin uluslararasılaşması hedefi doğrultusunda hareket edilirken, yabancı öğrencilerin üniversitelerimize kabullerinde kalite standartlarından taviz verildiği endişesi oluşmuştur.

YÖK'ün ve üniversitelerimizin yabancı öğrenci kabul politikaları ve prosedürleri; üniversite ve il bazında yabancı öğrenci istatistikleri; yabancı öğrencilerin bulundukları üniversitelere, şehirlere ve ülkemize ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri ve benzeri hususlar değerlendirilerek, yabancı öğrencilerin üniversitelerimize kabulüne ilişkin politika önerileri geliştirilmesi için Anayasa'nın 98. ve TBMM İç Tüzüğü'nün 104 ve 105. maddeleri uyarınca Meclis Araştırması açılmasını talep ve teklif ederim.

Saygılarımla.

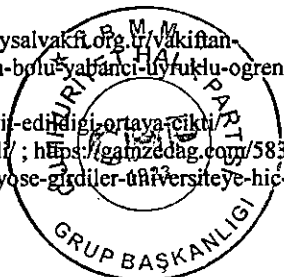

Doç. Dr. Gökhan GÜNAYDIN
İstanbul Milletvekili
CHP Grup Başkanvekili

¹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/irkcilik-taciz-ve-sirlar-dina-neden-oldu-haber-1612189>

² <https://gamzedag.com/yabanci-ogrenci-sorunu-bolu-yeni-karabuk-olabilir/> <https://izzetbaysalvakfi.org/vakiflan-haberler/izzet-baysal-vakfi-basin-aciklamasi> ; <https://www.koroglugazetesi.com/egitim-sen-bolu-yabanci-uyruklu-ogrenciler-icin-aciklama-yapti>

³ <https://gamzedag.com/pamukkale-universitesinde-yabanci-ogrencilerin-parayla-nasil-kayit-edildi-ortaya-cikti/>

⁴ <https://gamzedag.com/yaslari-34-55-arasinda-olan-libyalilar-universiteye-nasil-kaydedildi/> ; <https://gamzedag.com/583-somalili-2-bin-dolar-vererek-turkiyede-ogrenci-oldu/> ; <https://gamzedag.com/gostermelik-yose-girdiler-universiteye-hic-gitmediler-ve-ikamet-izni-aldilar-iste-o-914-yabanci-ogrencinin-listesi/>

GEREKÇE

Yükseköğretim Kurulunun (YÖK) stratejik hedeflerinden biri de yükseköğretimde uluslararasılaşmadır. YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar'ın açıklamasına göre; 2023-2024 yılı eğitim öğretim yılında ülkemizde 198 ülkeden 350 bine yakın uluslararası üniversite öğrencisi öğrenim görmektedir. Bu sayı, 2022 yılında 162.108'i erkek, 98.181'i kadın olmak üzere toplam 260.289 iken, 2023 yılında 179.670'ı erkek ve 122.024'ü kadın olmak üzere toplam 301.694 idi. Bu verilere göre, her yıl ülkemizde eğitim gören yabancı öğrenci sayısı %16 oranında artmaktadır. Geçtiğimiz günlerde Karabük Üniversitesi'ndeki yabancı öğrenci nüfusunun günlerce gündem olmasının ardından 14 Mayıs 2024'te YÖK başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, yabancı öğrenci sayısını artırmayı hedeflediklerini söyledi. Ancak YÖK, 2000'li yılların başından bu yana düzenli olarak artan öğrenci sayısına ilişkin verileri sunarken söz konusu öğrencilerin akademik, sosyal ve yaşam bağlamlarına ilişkin veriler sunmamaktadır.

Yabancı öğrencilerin üniversitelerimize kabulüne dair standartların YÖK tarafından 2018 yılında yayımlanan "Yurtdışından Öğrenci Kabulüne İlişkin Esaslar" çerçevesinde neredeyse tamamen üniversitelerin inisiyatifine bırakıldığı, bu konuda mezkur Esaslar dışında hiç bir mevzuat bulunmadığı görülmektedir. Öyle ki, YÖK tarafından yayımlanan Esaslar, YÖK'ün web sitesine yer alan mevzuat sayfasında⁵ dahi yer almamaktadır. Anılan Esaslar ilgili linkte⁶ yer alsa da YÖK'ün web sitesindeki menülerden bu Esaslara ulaşmanın oldukça zor olduğunu söyleyebiliriz.

2018 yılında yayımlanan bu Esasların "Genel İlkeler" bölümünde yer alan (A-2/b) maddesinin "Yurt dışından öğrenci kabul kontenjanlarının, bir önceki yıl ÖSYS Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda yer alan programların kontenjanlarının yüzde 50'sini geçmeyecek şekilde önerilerin üniversitelerden alınarak, yükseköğretim kurumlarının fiziki alt yapısı, öğretim üyesi yeterliği, o programda okuyan öğrenci sayısı dikkate alınarak Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenmesi" hükmü, 2019 yılının Mayıs ayında iptal edilerek, "üniversitelerdeki program kontenjanlarının en fazla yüzde 50'sine kadar yurt dışından öğrenci kabul edilmesine ilişkin sınırlama" kaldırılmıştır. Bu karar YÖK sayfasında bir "müjde" haber olarak yayınlanmıştır.⁷ Aynı yıl Türkiye'de yaklaşık 150 bin yabancı öğrenci üniversite programlarında eğitim görüyordu.

2019 yılında güncellenen Esaslar ile ayrıca devlet üniversitesi - vakıf üniversitesi ayrımı da kaldırılmış, uygulama tüm üniversiteler için geçerli hale getirilmiştir. Tek sınırlama tıp ve diş hekimliği fakülteleri için korunmuştur. Ancak tıp ve diş hekimliği programlarında yüzde 50'lik kontenjan devam etse de "ayrı sınıf açılması koşuluyla" bu oranın üzerinde uluslararası öğrenci de alınabilecektir. 2019'dan bu yana üniversiteler program bazında yurt dışından öğrenci kabul kontenjan taleplerini, her eğitim ve öğretim yılı başlangıcında belirleyerek YÖK'e bildirmekte; yapılan değerlendirme sonucunda alınan kararlar da üniversitelere duyurulmaktadır.

Üniversitelerde yabancı kontenjanlarının kaldırılması, kontenjanlarını doldurmakta zorlanan vakıf üniversitelerinin giderek daha yüksek dile getirdiği bir talepti. Bu talep özellikle tıp fakültelerindeki yabancı öğrenci sınırlanmasının kaldırılmasına ilişkindi. Bu talepleri değerlendiren dönemin YÖK Başkan Vekili Prof. Dr. Rahmi Er, yukarıda bahsettiğimiz yeni düzenlemeden yaklaşık dört ay önce (Ocak-2019) konuya ilişkin şu açıklamayı yapmıştır:

⁵ <https://www.yok.gov.tr/kurumsal/mevzuat>

⁶ https://www.yok.gov.tr/Documents/Ogrenci/yurtdisi-yatay-gecis-kayit-kontenjanlari/2018_Yurtdisindan_Ogrenci_Kabulune_Iliskin_Esaslar.pdf

⁷ <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/yok-ten-yabanci-kontenjanlari-mujdesi.aspx#:~:text=Buna%20göre%3B%20Yükseköğretim%20Kurumları%20Sınavı%20%28YKS%29%20Kılavuzunda%20yer,yeni%20düzenleme%20Devlet-Vakıf%20bütün%20üniversiteler%20için%20geçerli%20olacak>

"Vakıf üniversiteleri yabancı uyruklu öğrenci kontenjanının ancak yüzde 60'ını doldurabiliyor. Demek ki yabancı öğrenci kontenjanı sınırlaması diye bir sorun yok. Vakıf üniversitelerinin yabancı öğrenci kontenjanı 65 bin, bunun yüzde 40 kadarı boş." Er, yabancı kontenjanı taleplerini şöyle değerlendirmişti: "Yıllarca büyük bir emek ve çaba sarf ederek elde ettiği başarı sonucu bir tıp fakültesine yerleşmiş bir Türk öğrenci, eğitim düzeyi oldukça düşük bir ülkeden gelen öğrencilerle aynı sınıfta olsa, bu durum Türk öğrencinin eğitimine, emeğine, çabasına, kazanımına karşı bir haksızlık olmaz mı? Tıp fakültesine yerleşen Türk öğrencilerimizin anne-babaları, sizce çocuklarının gelecekteki başarıları açısından onların böyle bir ortamda okumasını isterler mi? Elbette istemezler."⁸ Bu açıklamadan dört ay sonra yeni bir düzenleme yapılarak kontenjan sınırlamasının bu haklı kaygıların göz ardı edilerek kaldırılması tartışmaya açık bir konudur.

Yine 2019 yılında güncellenen Esaslara göre⁹: "ÖSYM tarafından yapılan Yabancı Uyruklu Öğrenci Sınavı'nın (YÖS) 2010-2011 eğitim-öğretim yılından itibaren kaldırılmasına" karar verilmiştir. Bu kapsamda, kendi imkanlarıyla ülkemizde ön lisans ve lisans eğitimi almak isteyen yabancı uyruklu öğrencilerin; bir ortaöğretim kurumundan mezun olması ve her üniversite tarafından belirlenen ve YÖK tarafından da uygun görülen sınav ve puanlara sahip olması, bu belgeler ve üniversitenin talep edeceği diğer belgeler ile doğrudan üniversiteye başvurması gerekmektedir. Özetle, 2010 yılına kadar ÖSYM tarafından yapılan Yabancı Öğrenci Sınavı da (YÖS) kaldırılarak, yabancı öğrenci kabul kriterleri tamamen üniversitelerin inisiyatifine bırakılmıştır. Başvuru kriterlerinden dikkati çeken adayların "Lise son sınıfta olmaları ya da mezun durumda bulunmaları" koşulunu karşılamalarıdır. Yani, lise son sınıftaki yabancı öğrenciler de ülkemizdeki üniversitelere müracaat edebilmektedir.

Üniversitelerimize yabancı öğrenci kabul kriterlerinin gevşetilmesi, bir yandan yükseköğretimdeki kaliteyi olumsuz etkilerken, diğer yandan ülkemize yerleşmek ve ülkemizde çalışmak isteyen yabancılar ve bu kişiler üzerinden para kazanan şahıs ve firmalar açısından suiistimalleri ve yolsuzlukları da beraberinde getirmektedir.¹⁰ Zira öğrenci ikamet, ülkemizde en kolay alınabilen ikamet türüdür. Yaş şartı bulunmamaktadır. Diğer ikamet türlerinde yer alan bankada belirli limitlerde gelir gösterme şartı, bu ikamet türünde yer almamaktadır. Teminatları asgari düzeyde ve yıllık 2-3 bin TL ödenerek alınabilen özel sigorta poliçeleri ile bu ikamet izni alınabilmektedir. Bu şartlarda Afrika'dan 55 yaşlarında öğrenci ikamet alan kişiler olduğuna dair haberler yayınlanmaktadır.¹¹ Bazı üniversitelerin de yabancıların ikamet izinlerini kolaylaştırmaya yönelik normalde hiç ilgi görmeyecek ön lisans bölümleri açtıkları iddia edilmektedir.¹²

Türkiye'nin vize uyguladığı yabancılar, özellikle vakıf üniversitelerinden ön kabul alarak öğrenci vizesi alabilmekte, Türkiye'ye geldikten sonra ön kabul aldığı üniversite ile bağlı kalmaksızın istediği devlet veya vakıf üniversitesine müracaat edebilmekte, herhangi bir üniversiteden kabul alıp kayıt yaptırdığında ise öğrenci ikamet izni alabilmektedir. Yine yabancılar, bir üniversiteye bile kaydolmadan, sadece TÖMER'e kayıt yaptırarak kısa dönem ikamet izni alabilmekte, sonrasında da üniversite kaydı yaptırarak kaydoldukları bölümün azami süresi kadar ikamet izni alabilmektedirler.¹³ İkamet izinleri yenilenirken, sadece aktif öğrencilik şartı (harç yatırılması) aranmakta, öğrencinin derslere devam edip etmediği, ders başarısı vb. hususlar dikkate alınmamaktadır. Bazı üniversitelerin yabancı öğrencilerin ikametleri ile ilgili hassas davranmadıkları, aktif öğrencilikleri devam etmeyen yabancıları ilgili

⁸ <https://www.memurlar.net/haber/801291/yabanci-kontenjan-40-bos.html>

⁹ <https://www.yok.gov.tr/ogrenci/kendi-imkaniyla-egitim-alacaklar-yurt-disinda-lise-egitimi-alanlar#>

¹⁰ <https://gamzedag.com/583-somalili-2-bin-dolar-vererek-turkiyede-ogrenci-oldu/>

¹¹ <https://gamzedag.com/yaslar-34-55-arasinda-olan-libyalilar-universiteye-nasil-kaydedildi/>

¹² <https://sahipkiran.org/2024/04/25/tum-yonleriyle-turkiyedeki-yabanci-ogrenciler-raporu/>

¹³ <https://gamzedag.com/gostermelik-yose-girdiler-universiteye-hic-gitmediler-ve-ikamet-izni-aldilar-iste-ogrencinin-listesi/>

kamu kurumlarına bildirmedikleri ve üniversitelerdeki yabancı öğrenci kayıtları ile ilgili kamu kurumlarındaki kayıtlarının örtüşmediği iddia edilmektedir.¹⁴ Örneğin Göç İdaresi Başkanlığı'nın verilerine göre¹⁵ Karabük ilinde ikamet eden toplam yabancı sayısı 2024 yılı itibarıyla öğrenciler de dahil toplam 8.937 iken, YÖK'ün 2022-2023 yılları istatistiklerine göre Karabük Üniversitesi'nde 11.908 yabancı öğrenci bulunmaktadır. Buradan, Karabük'te öğrenci dışında hiç yabancı ikamet etmese bile, yaklaşık 3bin yabancı öğrencinin Göç İdaresi Başkanlığı kayıtlarında yer almadığı sonucu çıkmaktadır. Bu durumda, ülkemizde ikamet izni olmayan çok sayıda yabancı öğrencinin bulunduğu ve üniversitelerin yabancı öğrencilerin yasal ikamet durumlarına çok dikkat etmediği sonucuna ulaşırız.

Yabancı öğrencilerin üniversitelerimize kabulü konusunda kalite standartlarına uygun merkezi düzenlemeler olmamasının, başta eğitimin kalitesinin düşmesi ve yabancıların ülkemizde ikamet etmek için öğrenciliği suistimal etmeleri olmak üzere, çeşitli toplumsal sorunlara neden olduğu görülmektedir.¹⁶ Yine bazı danışmanlık firmalarının, ülkemizde ikamet etmek ve çalışmak isteyen yabancıları, ikamet izni alabilmek için üniversitelere kayıt yaptırmaya yönlendirdiği haberlere yansımaktadır. Bu durumun, yabancı öğrenci kayıtlarının tüm sene boyunca yapılabilmesi nedeniyle daha da kolaylaştığı ortadadır.

Tüm bu hususlar göz önüne alındığında, YÖK'ün yükseköğretimin uluslararasılaşması hedefine ulaşmak için kaliteden taviz verdiği, yabancı öğrenciler konusunda üniversitelere geniş inisiyatif verilmesinin çeşitli suistimallere neden olduğu ve bunun da çeşitli sosyal olumsuzlukları beraberinde getirdiği sonucuna ulaşırız. Bu durumda, merkezi bir planlamanın eksikliğinin akademik başarıyı olumsuz etkileyeceği gibi; ekonomik, sosyal, psikolojik ve hukuki birçok sorunu beraberinde getirmesinden endişe duyuyoruz. Eğitimde fırsat eşitliği açısından söz konusu gelişmelerden hem Türkiye kökenli öğrenciler olumsuz etkilenecek, hem üniversitelerimizin yurtdışında algıları bozulacak ve belki de bazı akreditasyonlar iptal edilecek, hem de sosyolojik olumsuzluklar yaşanacaktır.

Sonuç olarak; yabancı uyruklu öğrencilerin akademik, sosyal ve yaşam bağamlarına ilişkin verilerin ortaya çıkarılması ve çözüm önerileri geliştirilmesi; yabancı öğrenci alımı yapılan illerimizde üniversitelerin fiziki koşullarından akademik yeterliliklere; ilde barınma koşullarından sosyolojik entegrasyon sorunlarına kadar bir dizi sorunun yanı sıra yükseköğretimin uluslararasılaşması hedefi doğrultusunda nicelik yerine niteliği ön plana çıkaran, üniversitelerimizin kabul şartlarını Avrupa ve ABD'nin önde gelen üniversite standartlarına yükselten düzenlemelere acilen ihtiyaç olduğu aşikardır. Bu bağlamda üniversitelerimizde yabancı dilde eğitim görecektik yabancıların TOEFL, GRE, GMAT ve benzeri uluslararası sınavlardan yeterli puan alma şartını veya en azından bu sınavların muadillerinin YÖK tarafından belirlenecek usullerle ülkemiz kurumları tarafından yapılmasının sağlanması; üniversitelerimizde Türkçe eğitim görecektik yabancıların ÖSYM tarafından merkezi olarak yapılacak ve zorluk seviyesinin YKS müfredatı ve zorluk seviyesine muadil bir sınavda başarılı olma şartını yerine getirmelerinin faydalı olacağı değerlendirilmektedir. Bu görevin yerine getirilmesi için ilgili tüm bakanlıkların, tüm mekanizmaların harekete geçirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda söz konusu sorunların çok yönlü ve bütünlüklü bir yaklaşımla incelenip değerlendirileceği Meclis Araştırmasının yapılması elzemdir.

¹⁴ <https://sahipkiran.org/2024/04/25/tum-yonleriyle-turkiyedeki-yabanci-ogrenciler-raporu/>

¹⁵ <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri>

¹⁶ <https://izzetbaysalvakfi.org.tr/vakif-tan-haberler/izzet-baysal-vakfi-basin-aciklamasi>

